

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست نویسی

موضوع

شناسه افزوده

رده بندی کنگره

رده بندی دیویی

شماره کتابشناسی ملی

کد / م ۲۹۳۶

: همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س) (۱۳۹۴: تهران)

: چکیده مقالات همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س) / گردآورنده کمیته

علمی همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س).

: تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، مؤسسه چاپ و نشر عروج، ۱۳۹۴.

: ب، ۱۸۲ ص.

ISBN: 978 - 964 - 212 - 419 - 0 :

: فیبا.

: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره حقوق

اساسی مردم -- کنگره ها / خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ -

۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره اسلام و دولت -- کنگره ها / مردم (حقوق اساسی) -- جنبه های مذهبی -- اسلام

-- کنگره ها / اسلام و دولت -- کنگره ها.

: همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س). کمیته علمی / مؤسسه چاپ و

نشر عروج.

: ۸ هـ ۷ ح / ۱۵۷۴/۵ DSR

: ۹۵۵ / ۰۸۴۲

: ۳۹۷۸۴۷۴

مؤسسه چاپ و نشر عروج

همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س)

گردآورنده: کمیته علمی همایش بین المللی حقوق مردم و حکومت دینی در اندیشه امام خمینی (س)

ناشر: چاپ و نشر عروج (وابسته به مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س))

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

• خیابان انقلاب، بین ۱۲ فروردین و فخر رازی، فروشگاه مرکزی، تلفن: ۶۶۴۰۴۸۷۳ - دورنگار: ۶۶۴۰۰۹۱۵

• خیابان انقلاب، تقاطع حافظ، فروشگاه شماره ۱، تلفن: ۶۶۷۰۱۲۹۷

• مراکز پخش: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای زاندارمری، فروشگاه شماره ۲، تلفن: ۶۶۹۵۵۷۳۷

• حرم مطهر حضرت امام خمینی (س)، ضلع شمالی، فروشگاه شماره ۳، تلفن: ۵۵۲۰۳۸۰۱

• کلیه نمایندگیهای فروش در استانها

نشانی الکترونیکی: pub@imam-khomeini.ir

جلوه‌های حق الناس در حوزه عمومی

رحیم نوبهار*

تقسیم‌بندی حق الله و حق الناس از تقسیم‌بندی‌های شناخته شده در فقه اسلامی است. در تزامن میان حق الله و حق الناس، همیشه حق الناس بر حق الله مقدم می‌شود تا آن جا که این تقدم را می‌توان همچون قاعده‌ای عام قلمداد کرد. حتی مسلمانان عامی نیز زیر تأثیر آموزه‌های شرعی اغلب به این تقدم و اولویت آگاهی دارند. این تقسیم‌بندی مبانی کلامی - الهیاتی هم دارد؛ در واقع آنچه در رابطه میان خداوند و انسان به عنوان تکلیف از مکلف خواسته می‌شود، هرگز نمی‌تواند به عنوان ایصال نفع به ذات باری تعالی یا دفع ضرر از ساحت مقدسش قلمداد شود؛ حال آن که وظایف انسان در برابر دیگران اغلب به هدف ایصال نفع به آنان یا دفع ضرر و فساد از آنان است. در نتیجه در تزامن میان حق الله و حق الناس نمی‌توان تصور کرد که ایصال نفع به دیگری یا دفع ضرر از وی مقدم بر انجام عبادت و تکلیفی باشد که صرفاً برای امتثال امر خداوند و فرمانبری از وی صورت می‌گیرد.

با این حال مفهوم حق الناس که دامنه‌ای گسترده دارد و حتی حق‌های نوپیدا را هم

*. عضو هیئت علمی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی.

در برمی‌گیرد، اغلب در چارچوبی محدود تفسیر و تعبیر شده و بیشتر در فضای حق‌های مالی یا حداکثر حق‌های مرتبط با قلمرو خصوصی فهم شده است. این در حالی است که مصادیق و نمونه‌های "حق الناس" در قلمرو اجتماعی فراوان است. این مقاله به ویژه به نمونه‌های حق الناس در حوزه عمومی می‌پردازد. مقصود از حوزه عمومی فضای آزادی در میانه قلمرو حاکمیت و فضای خصوصی است که اصولاً مشمول مداخلات حکومتی نیست. شهروندان در این سپهر از طریق گفتگو و شور و رایزنی در باره خیر عمومی و مصالح اجتماعی تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری می‌نمایند. شکل‌گیری و شکوفایی این حوزه متوقف است بر شناسایی و تضمین شماری از حق‌های مرتبط با این قلمرو مانند: حق بر آزادی اندیشه و بیان، حق بر اطلاعات، حق بر تشکیل احزاب، انجمن‌ها و نهادهای مدنی و بویژه حق بر تعیین سرنوشت از طریق شرکت در انتخابات آزاد. این مقاله نشان می‌دهد که از چشم‌انداز اسلامی، حق‌های پیش‌گفته در تحلیل نهایی نمونه‌های آشکار حق الناس به معنای اسلامی و فقهی آن هستند. هر گونه تعرض به این حق‌ها یا تحدید و تضییق ناروای آن‌ها مصداق تعدی به حق الناس و موجب مسئولیت در پیشگاه خداوند متعال و نیز موجب مسئولیت اخلاقی و قانونی در برابر مردم است. این حق‌ها نیز در مقام تزاحم با حق الله بر حق الله مقدم می‌شوند و همگان اعم از حاکمان یا شهروندان باید در مراعات آن‌ها نهایت حزم و احتیاط را به کار ببندند.

واژگان کلیدی: حق الله، حق الناس، قلمرو خصوصی، قلمرو اجتماعی